OSTRAVSKÁ UNIVERZITA
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

DiDAi9!

Finále Olympiády v českém jazyce

Marie Čechová

kontakt: m-cechova@seznam.cz

Struktura Olympiády v českém jazyce

- oficiální **52. ročník OČJ** (neoficiální 54.) se opět (nyní potřetí) konal ve Stráži nad Nežárkou
- probíhal ve dvou kategoriích:
  - I. kategorie: 8. a 9. třídy ZŠ
  - II. kategorie: střední školy
- v každé kategorii obsahoval **5 úkolů**:
  - mluvní projev (MP)
  - 2 úkoly jazykové
  - 2 úkoly slohové

Mluvený projev

- témata:

1. kategorie: Láká mě dobrodružný život, nebo spíš stabilita s pevným zázemím?
2. kategorie: Proč čtu/nečtu básně, popř. píšu je?

- témata obou kategorií byla přijata pozitivně, realizována na vcelku dobré úrovni (vyšší u tématu č. 2)
- začátek zvládnutý, místy zámlky + chyběla návaznost (*a a*), závěr slabší
- výrazný projev, členěný × tichý, „nudný“, místy hezitační zvuky (*ee, hm*), výplňková slova (*jó*), stereotypní začátky (*tak, takže*)
- norma vesměs dodržena (× *s nima, ňák, akorát, spát na hotelu*)
- stylizační neobratnosti (*dva roky zpátky, když to po mně chce*)

Jazykový úkol č. 1 – práce s textem, interpretace

- **I. kategorie:** úryvek z Postřižin B. Hrabala (*Bóďa Červinka si vždycky dával záležet na mých vlasech*...)
- soutěžící měli k dispozici **otázky,** které je vedly a porotě usnadnily hodnocení
- úroveň byla až překvapivě dobrá, všichni získali více než ¾ možných bodů
- úkoly:
  - vybrat z možností typ vypravěče (přímý, personální, osobní)
  - najít v textu reprodukovanou řeč a určit její druh (nevlastní/neznačená přímá řeč)
  - vypsat zvukomalebná slovesa evokující zvukový dojem
  - najít místo, na němž je porušeno pravidlo o postavení příklonek, postavit je na obvyklé místo
  - vypsat věty, v nichž je porušena shoda přísudku s podmětem, a uvést tvar sloves se zachovanou shodou
  - určit VV přísudkovou *Když Boďa rozčesal ty moje vlasy, bylo to, jako by zapálil dvě pochodně v krámě* (záměna: přívlastková, doplňková, přísl. způs.) a přísl. podmínkovou
  - pojmenovat vlastnosti vlasů hrdinky a doložit je motivy z textu (objem, barva, lesk ... – *nadouvaly se, jantarové krystalky, svatojánské mušky* …)

Jazykový úkol č. 1 – práce s textem, interpretace

- **II. kategorie:** báseň J. Čapka z koncentračního tábora
- všichni soutěžící získali více než 1/2 bodů
- úkoly:
  - najít téma + roli lyrického subjektu
  - hledat souvislost mezi významovou rovinou a nepřítomností zvukových shod na konci veršů
  - jak s významem a smyslem básně souvisí distribuce rýmů … (asonance, konsonance)?
  - hledat a zdůvodnit archaický slovesný tvar (*volnost/jest*) – patos, zdůraznění, negramaticky užitou konstrukci (*ó ptáku, srnče, mne, jak rád zas viděl bych nás volné*), která je součástí oslovení (zájmeno *já* nemá tvar 5. p.)
  - u opakujícího se *v dál propadá se* a *v dáli se propadám* zdůvodnit podoby slova (zvuková shoda, dodržení metra)
  - vybrat z nabídky rétorických figur (vymezených) katachrezi
  - zamýšlet se nad motivem ticha (*naslouchá zámlce*), pomlčka odkazuje k tichu, strnutí (uvést příklady – opisovali definici pomlčky)
  - jak se tropy účastní na spojeních *čije svobodu* / *větřím svobodu*? metonymie (zvířecí > lidské konání), personifikace svobody, synestézie (zkřížení čichu a sluchu)

Jazykový úkol č. 2

- **I. kategorie: předpona po-** (práce s tabulkami)
- úkoly:
- ke každé z uvedených vět (se slovesem s předponou *po-*) dopište
  - infinitiv daného slovesa
  - co předpona vyjadřuje
  - větu s jiným slovesem se stejnou předponou, s týmž významem (např. *Ještě pozaléváme květiny a pak budeme moci odjet;* pozalévat = postupné /podílné uskutečnění děje)
- na základě analýzy rozdělte významy předpony do 2 skupin:
  - předpona má gramatický význam, vytváří dokonavost (*potrestat*), budoucí čas (*poběžím*) a slovesný způsob rozkazovací (*poběž*)
  - předpona má lexikální význam, obměňuje význam základového slovesa (*posbírat*) nebo jména (*počeštit*), vytváří nové sloveso (*jít, pojít*)
- méně úspěšný úkol, pouze jeden soutěžící získal 9 bodů z 10
- škola zřejmě nevěnuje učivu náležitou pozornost

Jazykový úkol č. 2

- **II. kategorie: slovní druhy a mluvnické významy jmen a sloves v textu**
- úkoly**:**
  - určujte vše v kontextu
  - vypisujte pouze příklady, kdy nelze jednoznačně kategorie určit, a zdůvodněte proč
  - u předložek uveďte, s kterým pádem se v textu pojí. Jde-li to, zdůvodnění seskupujte (grupujte je)
- po celkové analýze textu soutěžící vypisovali slova jimi vybraná: *kdybych, oč, nač, pročs* (jde o „agregáty“ více slov, splynuliny), *od včera, na zítra, po italsku* (nelze určit pád, adverbium), využiju *možnosti, nabízí* (nelze poznat pád ani číslo, dvojí možné řešení), *co* (nelze určit číslo)
- úkol byl jen průměrně úspěšný, opět neudělen plný počet bodů (jen třikrát 9 bodů), oceněna byla práce studentů s odbornou literaturou
- je patrno, že analytické jazykové úkoly nemají vysokou úspěšnost

Slohový úkol č. 1

- motivován exkurzí do Hlávkova zámku v Lužanech (Hlávkova Nadace je patronem finále OČJ)
- **I. kategorie** absolvovala mj. prohlídku zámku s průvodkyní, viděla i jeho malý rodný domek pod nádherným chrámem Diesenhoferovým v Přešticích a na základě toho měla sepsat **příhodu** (reálnou, či smyšlenou, ale pravděpodobnou), která mohla předznamenat budoucí činy Hlávkovy
- studenti psali nejčastěji vypravování s prvky úvahovými a/či popisnými, víceméně zdařile
- nejčastější nedostatky byly stylizační:
  - některé neobratné, chtěně učené obraty: *zakusil příkoří šplhu na kapitalistický vrchol*, *nebyli vysoko na žebříčku majetku*
  - užívání vadných tvarů přechodníků *Hlávka sedíc kochajíc se …*
  - nevhodné volby sloves *rysy jeho chování si můžeme vsugerovat, obemknul mě pocit, musel jsem znít sebevědomě …*
- další nedostaky se týkaly hlavně interpunkce v souvětí, tvarů zájmena *tentýž*, záměny *vtom* a *v tom*, *své* a *mé*

Slohový úkol č. 1

- **II. kategorie** navštívila podnik **Milkservis**, umístěný v přilehlých zahradách zámku, který vyrábí techniku zajišťující chov krav bez potřeby lidské práce, a na základě exkurze zpracovávala téma *Tradice versus inovace* (jak prostor Lužan zasahují inovace)
- téma jsme zvolili vzhledem k tomu, že v této kategorii bylo více účastníků, kteří už minulý rok zámek navštívili (a psali o něm)
- většina soutěžících chápala nutnost modernizace (pro práci v kravínech nelze sehnat pracovníky), stroje se zvířaty zacházejí jemně (lidé jim někdy ubližují), ale postrádala blízký vztah lidí k nim (oslovování, pohlazení …)
- převládal sice kritický, ale objektivní pohled na situaci
- nedostatky ve zpracování se vcelku nelišily od I. kategorie, až na nižší počet interpunkčních chyb

Slohový úkol č. 2

- účastníci **I. kategorie** si měli vybrat **citoslovce** (napodobující zvuk z přírody, zvuk technický, zvuk z ulice … nebo zvuk doprovázející emocionální pohnutí) a na toto téma sepsat slohovou práci
- útvar nebyl zadán
- třebaže šlo o zcela netradiční zadání, soutěžící ho plnili se zjevným zájmem
- při čtení prací se bavila i porota
- soutěžící **II. kategorie** pak pracovali s tématem **rovnováha**
- účastníci volili jak konkrétní pohyb (např. po laně), tak i abstraktní rovnováhu a nerovnováhu
- několik prací bylo pěkně komponovaných, dobře členěných i s rámcem (opakovaně bylo uděleno plných 10 bodů)
- z nedostatků opět převládly stylizační neobratnosti *Do hlavy mi vtrhla otázka, dalo se je přirovnat k…,* interpunkční chyby před *i když, a tak, než,* psaní *jako by* × *jakoby, dojicí* × *dojící, shlížet na něco*

Děkuji za pozornost.